

Minder fra Hvidbjerg Klitplantage

Af Jørgen B. Ravn, Vejle

Et gammelt ord siger, at først når man har mistet, ved man hvor meget man har elsket. Jeg tror det er rigtigt, jeg fornemmer at jo ældre man bliver, des oftere mindes man det, der har været.

Jeg vil her prøve at sætte mine minder på skrift. Beskrivelsen er måske behæftet med fejl, men jeg prøver at fortælle – som jeg husker det!

Som ældste og dengang eneste søn af nyudnævnte klitplantør Kristian Ravn kom jeg i en alder af et år til Hvidbjerg Klitplantage i 1938. Far afløste plantør Madsen, der gik på pension og flyttede til et lille hus i udkanten af Gl. Bedsted. Far elskede sit fag og så en stor og vigtig opgave i at videreføre det store arbejde plantør Madsen, og før ham plantør Eskesen, havde udført i det barske klitlandskab. Far kunne til sin sidste stund glæde sig over at se, at de tre i fællesskab ikke alene havde standset sandflugten ved systematisk tilplantning, men også at skoven efterhånden gav indtjening og arbejde til ikke så få mennesker.

De første år husker jeg naturligvis ikke noget fra. I sommeren 1940 fik jeg en lillebror, Thorkild, som jeg sikkert havde glædet mig til at få. Men senere ikke altid enedes lige godt med, hvilket vel ikke er usædvanligt for søskende, men jo ikke netop lettede mors tilværelse. Udover at holde det store hus Plantørboligen, stod hun praktisk taget for opdragelsen af os to unger, samtidig med at hun skulle være værtinde for et væld af gæster der kom i huset i forskellige ærinder både om dagen og ofte langt ud på aftenen. Herudover skulle hun passe telefon, når far plus hund var ude i den 1370 ha. store skov. De første år var hun ikke helt alene, for hun havde en ung pige i huset der hed Magda. Vi var alle utrolig glade for Magda, men vi to rødder var vist ikke altid lige gode ved hende. Trods det var hun utrolig sød ved os, jeg husker en gang hvor jeg var med hende

og hendes forældre kørende i jumpe til cirkus i Hurup, en oplevelse jeg kunne referere fra længe efter.

Så kom krigen, jeg forstod ikke hvad der foregik, og fandt det vel nærmest spændene at se alle de soldater, der holdt øvelse i skoven, de havde en masse biler og gik i lange rækker. Jeg måtte ikke, men det gav da af og til et bolche, når jeg besøgte dem under arbejdet med at grave skyttegrave. Jeg fornemmede at far og mor var kede af, at alle de tyske soldater var her. Det var blandt andet deres skyld, at mor skulle bruge noget der hed Rationeringsmærker, når hun købte varer hos købmand Lauerbjerg i Svanekjær, og når hun ikke havde flere, var der nogle varer vi ikke kunne få. Der var mange varer man slet ikke kunne få, blandt andet kaffe, man drak kaffeerstatning eller forsøgte at lave det selv. Jeg husker at mor forsøgte at riste korn i ovnen i komfuret, det var rug man brugte, det knuste man i den håndbetjente kaffekværn. Men milde himmel, hele huset stank af brændt korn længe efter!

Men sulte gjorde vi afgjort ikke. Vi havde altid en ko og en kalv samt et par grise i stalden, og havde således altid både mælk og kød i kælderen lige under køkkenet, og æggene sørgede hønsene for, idet vi også havde både høns, kyllinger og enten ænder eller gæs i vort lille landbrug. Landbruget omfattede også 10 tønder land agerjord der dels var udlejet som græsmarker og dels gav os både korn, hø og roer til dyrene og gode sandjordskartofler til os selv. Desuden havde mor i alle årene en lille køkkenhave, hun lagde mange kræfter i og havde godt udbytte af. Bearbejdningen af den opdyrkede jord stod skovkusken Thomas Eriksen for, og det var således også ham der ved høsttid kom med selvbinderen, der blev trukket af hans egne to og en af naboens store stærke heste. Før selvbinderen kunne komme til

skulle der rundt om hele marken »skæres for«, der skulle med le høstes et bredt spor hele vejen rundt, hvor selvbinderen skulle begynde. Jeg husker hvorledes Ejner Christensen gik forrest med leen og skar kornet ned, og bag ham gik Anna og Gudrun Brandborg og rev sammen og bandt kornet i neg. Derefter skulle alle negene sættes sammen i grupper a seks neg – traver. Vi børn fulgte naturligvis ivrigt med i, hvad der foregik – og gik vist enormt meget i vejen – men sjovest var det, når det skulle køres hjem i Stakladen. Så fik vi en gang imellem lov til at sidde oppe på læsset, vi nød at sidde så højt og høre hestene pruste, når vi kørte hjem fra marken. Når så kornet var tørt kom tærskemaskinen, trukket af en stor traktor på jernhjul og med træfyret generator som drivkraft. Nej, hvor det støvede og larmede, men spændene var det. Mor havde tærskelaugets 3-4 mand på kost, og lykke var det at få lov at sidde og spise sammen med disse støvede og svedige mænd. Jeg husker endnu denne specielle lugt.

Jeg husker tiden før vi fik indlagt vand fra eget vandværk, hvorved vi også fik både vandhaner og toilet med skyl. Det må have været en revolution af format, for før skulle al vand til både husholdning og til husdyrene pumpes op ved håndkraft fra vandpumpen ud for køkkenvinduet. Toilet besøget foregik på lokummet i gavlen af vognporten, her bestod toiletpapiret af strimler af Thisted Amts Tidende. I det mørke efterår og vinter priste mor sig lykkelig over at natpotten var opfundet. Arbejderne var mildt sagt ikke begejstret, når de blev sat til at tømme tønden i mødningen!

Fra krigens tid husker jeg kun enkelte ting. Jeg husker de lange køer af hestevogne, der holdt på gårdspladsen og langt ned ad boligvejen. Det var folk fra egnen der skulle hente brænde til opvarmning i de kolde vintre. Vi levede jo isoleret inde midt i skoven med flere kilometer til nærmeste hus og kom sjældent uden for skoven i det daglige. Som nævnt holdt de tyske soldater af og til øvelser i skoven, og vi kunne høre når de skød med de store kanoner fra Batteriet i Lyngby og Hanstholm, og ofte var der både dag og nat flyvemaskiner i luften over os. En episode jeg husker helt klart,

var da et stort engelsk bombe-fly kom ind over boligen omspændt af ild og røg og forfulgt af tyske jagere der skød på det fra alle sider. Far stod ude midt på gårdspladsen og skreg og skændte i raseri over at se det store nu næsten forsvarsløse fly blive skudt sønder og sammen. Han brugte ord jeg ikke vil gengive her! Det engelske fly nødlandede på Tandrup Mark, hvor det brændte helt op. Hvad der skete med besætningen husker jeg ikke, men jeg mener ikke det var den besætning der på et tidspunkt opholdt sig på vores loft i nogle døgn til de kunne hjælpes til Sverige. Det opdagede vi børn naturligvis ikke og så ikke, at mor bar mad op til dem. Jeg har siden fået at vide, at far gennem sit arbejde i modstandsbevægelsen over en illegal sender sendte meddelelser om tyskerne til England, og at han netop havde rådet englænderne til, når de skulle ind over Thy fra Vesterhavet, at flyve ind midt mellem Lodbjerg Fyr og Batteriet i Lyngby, for der kunne de ikke nås af Tyskernes skyts. Fars vrede skyldtes altså at englænderne ikke havde fulgt hans råd. Efter denne episode fik englænderne over førnævnte sender en særdeles kraftig bebrejdelse i et sprog de åbenbart forstod. Kort efter kom der nemlig et allieret fly ind og kredsedde over boligen, medens den vippede med vingerne som tegn på, at de havde fået beskeden.

Når far og mor under krigen skulle i byen foregik det jo på cykel. Jeg husker engang, hvor Thorkild og jeg var alene hjemme, fordi far og mor var i byen en aften. Ud på aftenen blæste det kraftigt og regnen styrtede ned. Vi lå i vore senge, da et heftigt skyderi brød ud fra Batteriet i Lyngby og vi lå og hørte støjen fra fly, der fløj hen over os. Under en pause i skyderiet lød der et mægtigt brag og loftslemmen over vore senge hoppede op og faldt ned med et smæld. Vi blev frygtelig bange og gemte os helt under dynen, hvor far og mor fandt os sovende, men badet i sved næste formiddag da de kom hjem. Siden har jeg fået fortalt, at far og mor var cyklet til Lodbjerg, hvor de besøgte deres venner fyrmester Wilster og frue, vel ca. 10 – 12 km. borte. På grund af overflyvningerne blev der den aften igen udgangsforbud med ekstra vag-

Plantorboligen i Hvidbjerg Klitplantage ca. 1970.

ter overalt, så de måtte overnatte og var først hjemme næste formiddag. Lemmen, der klappede og gjorde os så skræmte, var blevet påvirket af lufttrykket, da et af bombe-flyene måtte smide sin last af bomber ud over havet på grund af, at det var blevet beskadiget og skulle af med sin tunge last for at kunne nå hjem.

Far var ofte borte fra hjemmet både dag og nat under krigen. Det var til stor bekymring for mor, der ikke vidste hvad der foregik og af sikkerhedsgrunde heller ikke ville vide det. Det sled hårdt på hendes nerver og gav hende et stort ekstra arbejde. Udover at passe det store hus og os børn skulle hun også passe en del af fars funktioner. En tid der har præget hende resten af livet. Hvor farefuldt fars arbejde i modstandsbevægelsen var, ved jeg ikke. Han ville sidenhen ikke tale om det, men efter hvad jeg forstår, bestod det i sammen med andre modstandsfolk at observere og rapportere tysernes gøren og laden, og videregive oplysningerne til englænderne via deres primitive sendere. Sikkeret farefuldt nok, men ikke så

farefuldt som de, der arbejdede med våbenedkastninger og sabotage.

I slutningen af krigen begyndte jeg skolegangen, og det foregik i et tidligere soveværelse i gavlen af gården Hvidbjerggård. Vi gik to klasser hver anden dag og havde lærer Christensen som første og vistnok også eneste lærer. Efter befrielsen og efter restaureringen af den før krigen helt nye skole ved siden af kirken, flyttede vi til Svankjær Skole. Jeg husker ikke meget fra den tid med undtagelse af én episode. Vi havde den uvane at drille Lyngbybørnene og råbe Havgase efter dem. Når de skulle cykle hjem efter skoletid, holdt vi fast i deres bagagebærer, så de væltede. Det blev en dag for meget for den store stærke døvstumme Thea, hun klappede mig en dag sådan en på hovedet, at jeg tumlede bagover ned i en grøft med vand og fik cyklen over mig. Mine medgerningsmænd, blandt andre Folmer Søndergård fra Madsted, hylede af grin over mit nederlag og spurtede hjemefter. Jeg var sur, for hvorledes skulle jeg forklare mor grunden til, at jeg kom hjem, våd

på ryggen og smurt ind i mudder? Foruden lærer Christensen blev der knyttet en lærerinde til skolen, men hun blev hurtigt skiftet ud og udskiftningen stod på resten af min skoletid, så jeg har ikke tal på, hvor mange jeg har haft. Lige så snart vi og vore forældre havde lært en ny at kende og var blevet glad for hende, rejste hun og en ny kom. Jeg kender ikke grunden, men lærer Christensen var jo stærkt religiøs, hvilket måske kan have haft en indflydelse. Man sagde den gang, at havde man ikke lært andet i Svankjær Skole, når man blev konfirmeret, så kunne man i alt fald sin katekismus!

Legekammerater havde jeg ikke mange af for dels var der jo i kraft af Plantørboligens isolerede beliggenhed langt til naboer, dels måtte vi ikke farte rundt i omegnen på cykel. Det så far ret strengt på, han mente vi havde plads nok at lege på, hvor vi boede. Det var der sandelig også, men det var undertiden en kende ensomt kun at lege med sig selv. Undtagelsen var når en fra klassen havde fødselsdag, da mødte vi alle op til kakao og boller medbringende en krone i gave – mor ømmede sig hvis det gik for tit på, og helt galt gik det, da det blev sat op til to kroner! En enkelt af mine kammerater blev anerkendt, og det var Anna Brandborgs barnebarn Svend Åge. Vi har vel nok bygget mange huler og klatret i træer så det forslog. Og så var han mig en vigtig kilde indenfor seksualoplysningen! Anna Brandborg og hendes anden datter Gudrun passede planteskolen såvel med såning i frøbudsplanteskolen som udprækling i planteskolen, og til sidst udplantningen i skoven og klitterne, hvor også Otilia Olsen udførte et stort arbejde.

Vi måtte som nævnt ikke omgås arbejderne og det gjaldt både damerne i planteskolen og arbejderne i skoven. Det vidste arbejderne godt, og blev der spurgt om de havde set os, var svaret altid nej. Men hvor har vi haft mange hyggelige timer blandt dem. Far var enten optaget på kontoret eller ude i skoven, og mor havde nok at se til inden døre, så vi sneg os ud i skoven til arbejderne. Ud til Store Søren – jeg ved ikke hvorfor han hed det, for der var ikke andre der hed Søren og han var ikke unormal stor, og til Emil Andersen, Ejner Christensen,

Ferdinand Møller, Vilhelm Jørgensen for bare at nævne nogle. Vi har tilbragt sammenlagt utallige timer sammen med dem i »Det Sorte Skur« medens de spiste deres madpakker, der blev fortalt mange skrøner og de morede sig med at binde os en ordentlig en på ærmet. Jeg husker engang Ferdinand fortalte en meget uhyggelig historie om engang han havde gået strandvagt og havde set »Den Hvide Dame« med en lygte i hånden ride ind over klitterne til en, der nu skulle dø! Ejner Andersen, Emil Andersens bror, fortalte mig engang jeg traskede hjem fra skole midt i december, at regeringen havde afskaffet julen det år, og han kunne ikke forstå, at mor ikke havde fortalt mig det. Jeg var sur i flere dage, vrissen og vranten. Og blev aldeles til grin da mor omsider fik ud af mig, hvad det var jeg var sur over: Det tog sin tid inden tilliden til Ejner var oprettet!

Ud over det strenge arbejde i skoven var arbejderne også ofte efter arbejdstid til stor hjælp for mor, der ofte også stod med opgaven som malkepige og fodermester for hele denne Noas Ark. Mor var datter af en malermester, og hendes erfaring med landbrug var derfor meget begrænset så hjælpen var yderst kærkommen. Mor og Ejner Christensen drev en tid biavl sammen. Mor fodrede og Ejner høstede og så delte de i porten. Mor havde især i begyndelsen svært ved at lære sproget. En dag dukkede Ejner op ved køkkendøren og spurgte »om fru-en ikke havde en løb og en lim«, han kunne låne? Til nogen forbavselse for Ejner svarede hun: »det ved jeg søreme ikke, lidt løg har jeg da, men jeg har altså ingen lim«. Efter den tid var hun helt klar over hvad en kost og en riskurv hed på egnens sprog! Thomas Eriksen var skovkusk, han konstruerede sammen med far en sneplov af træ som trukket af de to store heste holdt den lange boligvej fri for sne om vinteren. Og jeg husker at han i slæde kørte os til toget i Bedsted for at hente Bedstefar fra Skamling, der skulle på vinterferie hos os. Da vi var på vej hjem og var nået vel midt mellem Morup Mølle og Svankær, hvor vi krydsede fra mark til vej, var vi så uheldige, at den ene mede sank ned i grøften, med det resultat at vi alle stod af noget ukontrolleret. Men det blev oplevelsen ikke

ringere af, heller ikke for den næsten 80 år gamle bedstefar, han syntes det var vældig skægt!

Thomas Eriksen afløstes nogle år senere af Karl Madsen, men han døde desværre ret ung. Det hændte også at når far og mor, og en gang imellem også os børn, skulle på besøg hos deres nære venner sognefoged Petersen i Madsted, at deres søn Mogens hentede os i slæde om vinteren, og i jumpe om sommeren. Hvor var det hyggeligt at sidde der godt pakket ind i tæpper og lytte til hestenes prusten og de voksnes snak.

Året før jeg skulle konfirmeres blev jeg sendt på realskole i Hurup, hvor forstanderen hed Ingvard Hansen. Vi var en lille flok der cyklede til Bedsted og tog toget til Hurup hver dag i tre år. Det var drøjt i dobbelt betydning, for bogligt var vi ikke alt for godt rustet, så der skulle hænges i. Og turen til og fra Bedsted i al slags vejr ville nutidens børn nok ikke have kunnet klare. Flere af navnene på dem jeg fulgtes med er i årenes løb smuttet, men jeg husker Ingrid Andersen – som jeg var forelsket i uden at hun vidste det – Bodil Steffensen, Anna Andersen og Poul Erik Iversen. Enkelte gange var vejret så surt, at Ingrids far forbarmede sig og spændte for jumpen og kørte os. Det siger jeg jer, at sidde så tæt op ad så søde piger, det var ubeskrivelig skønt! Også Poul Eriks far, der var lastbilvognmand i Svankær, kørte os og vore cykler flere gange, husker jeg. Efter 3. mellem blev jeg sendt på Nr. Nissum Seminarium, det var en streng tid. Jeg skulle for første gang bo på et værelse i Nissum by, spise på skolens pensionat og kun rejse hjem på weekend en gang i måneden. Selv om det var et indre missionsk seminarium, hjalp lærer Christensens katekismus ikke langt, og jeg skulle nok have taget det sidste år på realskolen med. Det gik i alt fald ikke. Deres drømme om at jeg skulle være skolelærer brast, jeg var ikke moden til det, vidste ikke hvad jeg ville, manglede støtte og interesse hjemme fra. Jeg manglede den kontakt andre drenge havde med deres far. Mor var omsorgsfuld og kærlig, men rakte ikke som støtte for en dreng, der gik fra en streng disciplin i hjemmet til at skulle klare sig selv som 15-16 årig og læse til noget, han egentlig ikke

ønskede og vidste så lidt om. Når jeg var hjemme var jeg altid begejstret for at få lov at arbejde i den store have og var stolt af, hvor pænt jeg holdt den. Blandt andet byggede jeg et drivhus som mor havde glæde af i mange år. Jeg holdt faktisk haverne alene, specielt i det år, der gik fra nederlaget på Seminariet til jeg kom i lære som elektriker hos Henning Poulsen i Snedsted. Det undrer mig i dag, hvorfor mine forældre ikke kom i tanke om gartnerfaget, det lå da lige for.

Far havde en stor berøringsflade ud ad til, der kom en masse interessante mennesker både om dagen og om aftenen i Hvidbjerg. Mor fik rig nytte af sin uddannelse som smørrebrødsjomfru samtidig med at hun i 1951 forøgede børneflokkens med en lille efternøler, min lillebror Bjarne. Der kom mange forretningsforbindelser, men også mange personlige venner. Jeg har nævnt Sognefogedens, som de kom meget sammen med. Jeg husker som bevis på, at det var et lille samfund, vi levede i, at mor engang ville ringe ned til fru Petersen og spørge om de gav en kop kaffe. Hun bad centraldamen, ikke om nummeret, for det behøvede man ikke dengang, men om at tale med Sognefogedens, hvorefter frk. Jensen sagde at de ikke var hjemme men på Lyngholm!

Gennem skytteforeningen, som far var medstifter af og i en lang årrække var formand for, kom han også i kontakt med mange mennesker. Han deltog i store skydestævner rundt om i Jylland, og han arrangerede også store feltskydninger, der tog rigtigt meget af hans tid og kræfter. Det tætteste jeg kom min far var, når jeg var med ham enten som hjælper eller selv som skytte. I de kredse og i Hjemmeværnet, hvor han i en årrække var kompagnichef, så man tydeligt hans formidable evner til at organisere og engagere folk, så resultatet altid blev perfekt. Skovens folk havde dyb respekt og ikke kun på grund af hans militante facon. Også derhjemme var han striks over for både mor og os børn, men over for dyrene havde han et blødt punkt. Når han var i stalden kælede han ofte for koen og kalven og kunne sidde og klø grisene på næsen og sige til dem, at de skulle skynde sig at blive tykke og fede. Han elskede

sine hunde, hvoraf særlig en havde særlige evner til at trække ham rundt i skoven forspændt cyklen. Det gik ofte faretruende stærkt og måtte vel nærmest betegnes som hasarderet, og det endte da også brat en dag. En dag var de i vild fart ad smalle veje og stier og skulle igennem et smalt stykke med træer tæt på stien, da de ved en fejltagelse valgte hver sin vej rundt træet, de trimlede begge, men hunden havde nær mistet livet. Kærligheden til dyr omfattede i høj grad også skovens dyr, det pinte ham usigeligt når et dyr blev anskudt under jagt eller krybskytteri. Far vidste godt at enkelte jægere fra Lyngby kom lidt for tæt på skoven under jagt og at tiderne ikke altid blev overholdt. Han vidste også godt hvem og havde inderst inde sympati for at disse mennesker med en yderst sparsom indkomst forsøgte at skaffe mad eller penge til hjemmet. Men når han fik en anmeldelse, eller det skete lidt for ubehændigt, havde han jo pligt til at rykke ud og finde den formastelige. En episode vi ofte herhjemme morede os over udspandt sig en tidlig morgen, hvor der var hørt skud ved Lejbak. Far listede sig derud, og fandt en mand der sad i skovkanten i den gryende morgen med bøssen i hånden og kikkede ud over landskabet. Far siger bøst til ham »..... *hvad laver De her?*« Og han svarer med fast stemme: »*Jeg sidder og venter på, at det bliver lyst så jeg kan begynde at jage*«. Far tager bøssen, »knækker« den og ser at der ikke er patroner i, og siger så: »*Nå, så lader vi nåde gå for ret*«. Hvortil manden fornærmet siger: »*Deres nåde er mig ikke nok hr. Plantør!*« Måske havde han denne gang retten på sin side, det blev aldrig opklaret, men der blev en overgang anskudt rigtig meget vildt.

Det isolerede liv ude midt i skoven efterlader mange minder, både gode og dårlige. Thorkild og jeg husker endnu den efterårsnat under krigen, hvor skyderiet fra Lyngby og overflyvningerne var særligt slemme, og hvor far og mor tog os op af sengene og indsvøbt i tæpper blev vi båret over bag hønsegården til beskyttelsesrummet. Det var uhygge, jeg husker ikke hvor længe vi sad der, men det minder en om den frygt man levede med den gang. Frygten for katastrofen lurede også hin søndag den 25 april

1954, da den store brand rasede ved Lejbak: Jeg husker jeg stod i udkikstårnet lige nord for boligen og så de vældige røgskyer, der steg op mod himmelen og kunne høre slukningskøretøjernes udrykningshorn, når de strømmede til fra både Falck og CF kolonnen. Den blev bekæmpet ved en meget stor indsats uden at hverken dyr eller mennesker kom til skade, men krævede brandvagter mange dage efter. Der var en egen stemning i og omkring boligen, som jeg ikke tror findes andre steder. Selv holdt jeg meget af at gå lange ture i skoven, man kunne gå i timevis i sine egne tanker og nyde at sidde og se, når rådyrene kom ud fra træerne og stod og græssede på markerne. Stemningsfuldt var det også, når far op mod jul solgte juletræer til en krone pr. meter og hvor folk kunne tage al det pyntegrønt, de skulle bruge, helt gratis. – Så stjal de det ikke selv og beskadigede træerne!! Om vinteren kunne alt arbejde i skoven ligge stille, når sneen lå tykt på marker og træer og isolerede os fra omverdenen i flere uger; det var helt specielt. Om aftenen når vi legede på gulvet i stuen medens ilden i pejsen knitrede, far læste avisen og mor sad med strikketøjet. Der blev fabrikeret meget strikket undertøj dengang, og hvor det dog kradsede indtil det havde været vasket nogle gange. I sådan en streng vinter, hvor selv postbud Tandrup ikke nåede frem med dagens post i mange dage, beklagede mor sig en gang til far over, at det kneb med at få forrådet til at strække og at hun nu manglede både mel og meget andet. Men far slog det hen med, at det kunne da ikke være noget problem, for vi havde da både mælk, kartofler og æg. Så en dag stod far pludselig i gården i vinterfrakke og med skiene på og mor råbte ud til ham: »Hvor skal du hen?« Jo se, tobakken var sluppet op, så måske hun ville have bud med!!

Det negative var nok isolationen, nok værst for mor, der ofte kunne gå der i uger uden at se eller tale med andre mennesker end os. Det var et stort problem for hende og prægede hende, også efter at de fik Folkevogn, hvor mobiliteten jo var blevet større. Os børn har det også præget, den autoritære opdragelse vi fik, har gjort i alt fald mig mere autoritetstro og mere

reserveret end datidens børn. Jeg har livet igennem haft svært ved at arbejde sammen med andre, befinder mig ikke godt blandt mange mennesker, føler usikkerhed, når beslutninger skal træffes og er meget opmærksom på om andre kan lide det, jeg laver og har svært ved at takle en situation, hvor jeg modtager ros. Jeg har også været meget usikker på om den måde, jeg har opdraget min egen dreng på var rigtig, men har været fast besluttet på, at det ikke skulle være så fast, som jeg selv var blevet det. Det var et trygt, beskyttet og økonomisk trygt hjem, men det var ikke, hvad man forstår ved et kærligt hjem.

Den 7. oktober 1972 blev far 70 år og skulle gå på pension. De flyttede ud af Plantørboligen til den 1. november, Lodbjerg og Hvidbjerg plantager blev lagt sammen. En ung skovarbejder, som far holdt meget af, Anker Frederiksen, blev udnævnt til opsynsmand og flyttede med familie ind den gamle plantørbolig, der nu hedder Hvidbjerghus.

Og dermed slutter de 34 år af livet i Hvidbjerg Klitplantage – Vi har hver især vore minder – dette var mine.

Efterskrift

Far og mor flyttede i første omgang ind i en lille landbrugsejendom på Lyngholm Mark, og boede der til det hus de var ved at bygge i Hassing stod færdigt. Thorkild havde tegnet det, fars meget gode ven, Murer Larsen fra Vestervig, lavede murearbejdet, Bjarne og hans firma tømrearbejdet og jeg det elektriske. Det ligger lidt højt med en smuk udsigt over sydenden af

Ove Sø. De flyttede ind i foråret 1973, Bjarne var i lære og boede hjemme og var dem en uvurderlig hjælp ved såvel indretning som haveanlæg. Det ønskede arbejdsværelse på første sal blev aldrig helt færdigt. Overgangen fra aktiv og værdsat til mere anonym pensionist var for stor. Helbredet var ikke for godt og det sled på humøret at alle de, han i tidens løb havde rådgivet og hjulpet og mor havde beværtet, ikke længere kontaktede ham. Far fik godt tre år som pensionist – han døde den 20. august 1976.

Mor boede i huset til sin død den 21. marts 1998. Tabet af far og de mange år i ensomhed i skoven satte sine spor og gjorde hende gradvis endnu mere selvforskyldt ensom og indadvendt. Hun var ikke altid lige taknemmelig over for de, der besøgte hende og et stadigt svigtende helbred gjorde det ikke lettere for hende. De fleste af deres venner var jo efterhånden døde, men nogle af deres noget yngre venner holdt trofast forbindelsen ved lige og gjorde deres for at opmuntre hende til det sidste. Den største menneskelige hjælpsomhed fandt vi i hendes nabo, der de sidste år dagligt byttede avis med hende og derved sikrede sig, at alt stod vel til. I den sidste kritiske tid var han os børn, der jo bor spredt over det meste af Jylland, en helt uvurderlig kontakt og hjælp.

De er begge stedt til hvile på kirkegården i Hassing

*Først når man har mistet
ved man, hvor meget
man har elsket*